

Р.А. Ішук, Ю.С. Шелюк СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІТОПЛАНКТОНУ О. ОНИСЬКОВЕ // Біологічні дослідження – 2013: Матеріали IV науково-практичної Всеукраїнської конференції молодих учених та студентів. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2013. – С.31–33

Відомо, що провідна роль у функціонуванні прісноводних екосистем належить фітопланктону, адже він за рахунок фотосинтезу формує потоки енергії і фонд автохтонної органічної речовини у водоймах. Вивчення закономірностей формування та функціонування фітопланктону озера Ониськове є актуальним, оскільки воно є маловивченою водною екосистемою. Відомі з літератури узагальнення щодо озерного фітопланктону переважно стосуються великих озер. Автотрофна компонента малих озер найчастіше залишається поза увагою дослідників.

Метою роботи було встановлення особливостей формування та функціонування фітопланктону водоростевих угруповань о. Ониськове (Житомирська область, Любарський район).

Оригінальні експедиційні дослідження проводилися упродовж вегетаційних сезонів 2010–2012 р.р. на 3-х стаціонарних станціях. За період дослідження було відібрано і оброблено 96 альгологічних проб. Проби відбирали та опрацьовували за загальноприйнятими методиками з урахуванням останніх флористичних зведень.

За час досліджень у планктоні о. Ониськове виявлено 126 видів водоростей, представлених 132 внутрішньовидовими таксонами, включно з тими, що містять номенклатурний тип виду з 7 відділів: *Chlorophyta* – 48 видів, представлених 50 внутрішньовидовими таксонами включно з номенклатурним типом виду – 38% від їх загального числа, *Euglenophyta* – 30 (33) – 25%, *Bacillariophyta* – 26 (28) – 21%, *Cyanoprocaryota* – 8(8) – 6%, *Dinophyta* – 7 (7) – 5%, *Chrysophyta* – 6 (6) – 4%, *Cryptophyta* – 1 (1) – майже 1% відповідно.

Родовий коефіцієнт, розрахований для фітопланктону о. Ониськове, сягає 2. Порівняння значень родового коефіцієнта, розрахованого для різних відділів водоростей, вказує на найбільше насичення родів видами та внутрішньовидовими таксонами у відділів *Euglenophyta*, *Dinophyta*, *Bacillariophyta* та *Chlorophyta*. Нижчі значення родового коефіцієнта у *Chrysophyta* та *Cryptophyta* можна пояснити переважанням маловидових родів.

Найбільшим числом видів і внутрішньовидових таксонів у відділі *Chlorophyta* характеризувався клас *Chlorophyceae*, який нараховував 36 видів, представлених 37 внутрішньовидовими таксонами включно з номенклатурним типом виду – 74% від їх загального числа, *Ulvophyceae* – 6(8) – 16%, *Zygnematophyceae* – 3(4) – 8%, *Charophyceae* – 1(1) – 2 %. У відділі *Bacillariophyta* найбільшим видовим різноманіттям характеризувався клас *Bacillariophyceae* – 14 видів, які представлені 15 внутрішньовидовими таксонами – 54%, *Coscinodiscophyceae* – 9 видів – 32%; *Fragilariophyceae* – 3 (4) – 14%. Відділи *Cyanoprocaryota*, *Dinophyta*, *Chrysophyta* та *Cryptophyta*

представлені одним класом.

У сезонному розподілі водоростей планктону о. Ониськове спостерігали зростання числа видів від весни до літа та його зменшення від літа до осені та від осені до зими.

В усі сезони провідна роль у формуванні видового та внутрішньовидового різноманіття належала відділам *Chlorophyta*, *Bacillariophyta* та *Euglenophyta*.

За частотою трапляння у фітопланктоні о. Ониськове переважали зелені, діатомові та евгленові водорості.

За величиною флористичного індексу F_{spp} домінували діатомові, евгленові та зелені (ці відділи характеризуються і найбільшою кількістю видових та внутрішньовидових таксонів). Найбільшу частоту трапляння мали: *Cyclotella meneghiniana* Thw. (71%), *Stephanodiscus Hantzschii* Grun. in Cl. et Grun (71%), *Chlamydomonas globosa* Snow (62%), *C. monadina* Stein (61%), *Desmodesmus communis* (Hegew.) Hegew. (47%).

У структурі фітопланктону о. Ониськове провідна роль належала планктонним формам (70% від числа таксонів видового та внутрішньовидового рангу, для яких знайдено літературні відомості).

За географічним поширенням водоростеві угруповання о. Ониськове є гетерогенними, проте, основу їх флористичного списку складають види-космополіти (71 вид та внутрішньовидовий таксон, для яких знайдено літературні відомості, що складає 84 %).

Сапробіологічна характеристика якості води о. Ониськове була зроблена на основі співвідношення видів-індикаторів, які визначають різний стан органічного забруднення водної товщі. У фітопланктоні озера переважають β -мезосапроби – 33 види та внутрішньовидові таксони, що становить 55% (слабко забруднена вода).

За відношенням до рН у озері більшість водоростей належить до індиферентів - 37 видів та внутрішньовидових таксонів, для яких знайдено літературні відомості, що становить майже 70% та до алкалофілів – 16 видів та внутрішньовидових таксонів (30% відповідно).

Кількісні показники розвитку фітопланктону о. Ониськове, упродовж 2009–2012 рр. коливалися в широких межах (біомаса змінювалася від 0,00134 до 36,501 г/м³, чисельність 0,0001 – 148,1345 млн. кл/дм³).

Коефіцієнт варіації розрахований для чисельності фітопланктону о. Ониськове упродовж досліджуваного періоду склав 345%, для біомаси – 411% відповідно.

Оцінка інформаційного різноманіття була зроблена за індексом Шеннона, розрахованим за біомасою та за чисельністю фітопланктону ($2,54 \pm 0,05$ біт/екз та $1,75 \pm 0,04$ біт/екз відповідно).

Отже, фітопланктон о. Ониськове за числом видових та внутрішньовидових таксонів, їх частотою трапляння, складом провідних та флористичною значимістю родів характеризувався як зелено-евгленово-діатомовий. Його формували 126 видів фітопланктонних водоростей, представлених 132 внутрішньовидовими таксонами, враховуючи ті, що

містять номенклатурний тип виду. У структурі фітопланктону провідна роль належала планктонним формам, космополітам за географічним походженням, індефінитам за відношенням до галобності та рН. Якість води озера за видами показниками сапробності оцінюється як слабо забруднена.